

Ghanese honingjagers opgeleid tot bijenhouders

door S.O. Adjare, Bijenteeltinstituut, Universiteit van Kumasi, Ghana, West-Afrika

In 1989 kwam de heer Janssen gedurende vier weken naar Ghana en leidde een aantal traditionele honingtappers of honingjagers in de omgeving van Fesi op tot imkers, die nu de Kenyan Top Bar hive (Keniaanse bovenlatten kast) gebruiken, die een eerdere bijenvoorlichter had geïntroduceerd in dit gedeelte van West-Afrika.

Na zijn vertrek, bleef de heer Janssen actief betrokken bij het verbeteren van de levensstandaard van de mensen van Fesi. Hij bleef met mij corresponderen over de wijze waarop hij het best meer arme jonge mannen en vrouwen van het gebied, die graag bijen wilden houden, kon ondersteunen. Tenslotte bracht Jo geld bijeen om mij in staat te stellen om plaatselijk gemaakte imkersspullen naar Fesi te vervoeren en om een bijencursus te organiseren. Deze activiteiten vonden plaats tussen 26 augustus en 1 september 1991.

De naar Fesi gezonden bijenuitrusting

De opgestuurde materialen zijn: tien kasten, tien kaki imkeroverall, tien berokers, tien hoeden, tien bijenkappen en tien paar leren handschoenen.

Alle bijenkasten werden gemaakt van goed gedroogde odum planken. Als de kasten onder een afdak worden geplaatst kunnen ze wel 50 jaar of langer mee gaan. Eén zijde van iedere kast is geschikt gemaakt voor een glasplaat van 61 x 15,2 cm. Het duurste gedeelte van de kast is het deksel dat gemaakt is uit één stuk van 54,6 x 94 cm. Dit betekent dat het water niet door het deksel naar binnen kan komen.

De imkeroverall is gemaakt van de beste kakistof, die in het land beschikbaar is. De kwaliteit is minder goed dan die van het internationale standaardtype, maar de bijensteken worden tegengehouden.

De nieuwe bijenkap, die door mij ontworpen werd, bestaat uit een eenvoudige kap en een geweven sluijer in de vorm van een kussensloop met een wit nylon vizier. Deze kan gemakkelijk gewassen worden en kan veel langer mee. Zwart of groen nylon gaas, waardoor je beter kunt kijken, is moeilijk verkrijgbaar.

De 'Suame' beroker is ontworpen door een plaatselijke smid. De blaasbalg is gemaakt van speciaal, duurzaam

en kostbaar leer, dat daar verkrijgbaar is. Deze kan vergeleken worden met de geïmporteerde berokers uit Frankrijk of Duitsland. De schacht is zo ontworpen dat de imker er kurk omheen kan doen. Door deze beroker te gebruiken worden bosbranden voorkomen, mits de imker het brandende materiaal niet in het open veld weggooit.

Omdat er genoeg geld was, werden er leren handschoenen van hoge kwaliteit aangeschaft, die 7,5 keer zo duur zijn als rubber handschoenen. Sommige imkers echter waren van mening dat rubber handschoenen gemakkelijker zijn om mee te werken maar andere hielden vol dat leren handschoenen beter voldoen en bovendien langer mee gaan.

De reis naar Fesi

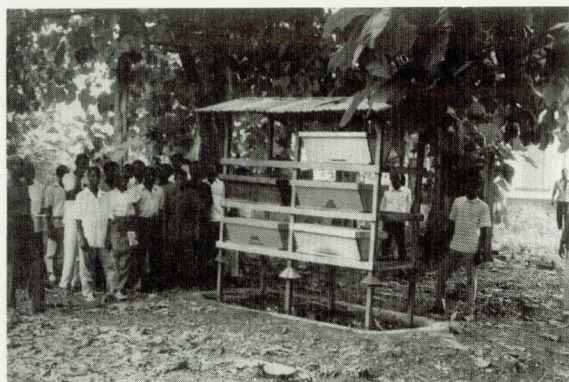
De eerwaarde pater Anyomi, de heer Asamany en de 'chief' van Fesi werden vooraf ingelicht over de op handen zijnde bijenteeltcursus. In de brief werd voorgesteld dat de cursus zou worden uitgebreid tot de naburige dorpen van Kpando en Fesi.

De cursus bevat de volgende onderdelen.

1. Hoe bijen houden in Ghana?
2. Traditionele bijenteelt en de beperkingen.
3. Moderne bijenuitrusting en hoe deze te gebruiken.
4. Hoe een bijenhal op te zetten.
5. Methoden om bijen te behandelen.
6. De seizoensontwikkeling van een bijenvolk.
7. De sociale organisatie van het bijenvolk.
8. Honing oogsten en waarvoor zorgen.
9. Drachtplanten.
10. Honing oogsten en was winnen.

De koningin werd gevangen

Vanwege de agressiviteit van *Apis mellifera adansonii*, moeten de bijenkasten in de avond geopend worden. De onderzoeksambtenaren zijn de enige die soms de kasten in de vroege ochtend open maken. Het is interessant om op te merken dat dit de eerste keer was dat deelnemers aan een bijencursus hielpen om de koningin te zoeken. Als gevolg hiervan werden darren, larven, eitjes en de kast met tevredenheid door alle deelnemers bekeken zonder dat er iemand gestoken werd. Bij eerdere bijencursussen werd door het openen van de kasten het steken meestal bevorderd. Beginnende imkers die werden gestoken kregen

Het 'bijenhuis' van pater Anyomi

honing. De nieuwe imker ervaart wat deze bezigheid kan opleveren: honing en steken.

De ideale bijenhal voor Afrika

Speciale vermelding moet hier gemaakt worden wat betreft de ideale, eenvoudige, goedkope bijenhal, ontworpen door de pastor. De bijenhal wordt nu al nagemaakt en een nieuw ontwerp ervan wordt gemaakt met de bedoeling om het idee door te geven aan alle imkers, die de Topkasten gebruiken in Afrika en andere tropische landen.

Ik heb tijdens mijn reizen veel bijenhallen gezien maar heb nooit een Ghanese imker voorgesteld een bijenhal te bouwen. Het voorstel zou niet worden geaccepteerd in een land waar de grootste problemen van de dag de behuizing en het gebrek aan luxe zijn. Het zou niet verstandig zijn arme imkers te vertellen dat ze een huis voor hun bijen moeten bouwen terwijl ze niet eens in staat zijn een schuur voor zichzelf te bouwen. Het idee van pater Anyomi, een huis voor bijen, is eenvoudig en geschikt. Van nu af aan is het noodzakelijk om de nieuwe bijenhal te propageren. De nieuwe bijenhal heeft meerdere voordelen. Hij beschermt de bijen en bijenkasten tegen de vernielende werking van regen en zon. Gras krijgt niet de kans om in de bijenkasten te groeien. Een redelijk aantal bijenkasten, (maximaal twaalf) kan onder het dak gezet worden.

In de bijenhal huizen hagedisjes die de wacht houden en de bijen beschermen tegen mieren en andere natuurlijke vijanden. Hij beschermt de bijen en de kasten tegen bosbranden. De levensduur van de kasten wordt langer, gemeten in tientallen jaren zo niet in generaties (afhankelijk van de kwaliteit van de bijenkast). Hij is niet duur. Het kost ongeveer 50 dollar om hem te maken.

De bijenhal wordt zo gemaakt dat de imker de honing weg kan nemen terwijl hij op de grond staat. Het is

niet meer nodig om de kast naar een andere plek te dragen.

Video vertoning

Een videofilm over het werk van de heer Janssen in Ghana, die aan mij was opgestuurd in mei 1991, werd voor de eerste keer in Ghana bekeken door de enthousiaste bijenhouders. Het vertonen vond plaats in Kpando en was mogelijk gemaakt door pater Anyomi.

Het uitreiken van de imkersuitrusting

Vrijdagavond was gereserveerd voor de verdeling van de uitrusting aan de armen. Dit waren de spullen, die verzameld waren door de heer Janssen. Hij heeft duidelijk aangegeven onder welke voorwaarden de verdeling moet gebeuren:

de persoon wil imker worden en kan een bijenkast en de uitrusting niet betalen;

de persoon is lid van een imkersvereniging;

de bijenkasten en de uitrusting blijven eigendom van de vereniging;

kasten en uitrusting worden teruggegeven aan de vereniging als de persoon ophoudt met bijen houden;

de persoon zal hiervoor een verklaring ondertekenen;

de kasten zullen verdeeld worden door de heer Adjare, pater Anyomi, Nico Asamany en Thomas Kumah.

Teleurstellingen

De heer Janssen heeft te kennen gegeven dat een bijenkast en imkersbenodigdheden aan 21 mensen die in de streek bijen willen houden, worden gegeven.

Echter in een brief, die ik ontving van een zekere heer J.Y. Tsorme, werd er op gewezen dat de richtlijnen voorgeschreven door de heer Janssen niet strikt opgevolgd waren. Bij degene, die kasten gekregen hadden waren ook zij, die al eerder kasten gekregen hadden. De voorwaarde dat de spullen alleen gegeven moeten worden aan hen, die het niet kunnen betalen, was volledig genegeerd. Ik heb een bezoek aan Fesi gepland voor 20 december 1991 om de zaken recht te zetten.

Vertaling: Jo Janssen, Haps